

1. 60 ΧΡΟΝΙΑ ΜΙΕΤ ΕΚΘΕΣΗ ΜΕ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΕΡΓΑ

Μέσο: . . . . . DOCUMENTO_DOCVILLE

Ημ. Έκδοσης: . . . 01/03/2026 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 01/03/2026

Σελίδα: 1

60 χρόνια ΜΙΕΤ
Εκθεση με
εμβληματικά
σύγχρονα έργα

σελ. 6-7

Εργα -σταθμοί μιας 60χρονης πορείας

Το Μουσείο Μπενάκη φιλοξενεί έκθεση με αφορμή την επέτειο ίδρυσης του **Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης**

Κείμενο

Χριστίνα Στυλιανού

● **Εν συντομία**
Η έκθεση επαναινοπούνει τη συλλογή **ΜΙΕΤ** ως ζωντανό αρχείο της νεοελληνικής τέχνης.

● **Γιατί ενδιαφέρει**
Φέρνει στο φως άγνωστα έργα και ανοίγει ξανά τη συζήτηση για τον ρόλο των θεσμικών συλλογών.

Από τα πρώτα κιόλας βήματά του το 1966 το **Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (ΜΙΕΤ)** έθεσε ως βασικό του προτεραιότητα τη συγκρότηση μιας όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικής συλλογής ελληνικής τέχνης. Οι αγορές ξεκίνησαν άμεσα, καλύπτοντας τόσο νεότερους δημιουργούς όσο και ήδη καταξιωμένους καλλιτέχνες, με στόχο την αποτύπωση των διαφορετικών τάσεων της σύγχρονης παραγωγής. Σήμερα η συλλογή έργων τέχνης αριθμεί περισσότερα από 7.000 έργα – ζωγραφικά, χαρακτηριστικά, γλυπτά, αλλά και εικονογραφημένα βιβλία – συγκροτώντας έναν από τους σημαντικότερους θεσμικούς πυρήνες για τη μελέτη της νεοελληνικής τέχνης.

Αυτήν ακριβώς τη διαδρομή επι-

χειρεί να επαναφέρει στο προσκήνιο η έκθεση «60 χρόνια ΜΙΕΤ. Αναγνώσεις μιας συλλογής», που φιλοξενείται στο Μουσείο Μπενάκη / Πειραιώς 138 έως τις 26 Απριλίου, παρουσιάζοντας εκ νέου ένα σύνολο έργων το οποίο, παρά το εύρος και τη σημασία του, παραμένει σε μεγάλο βαθμό άγνωστο στο ευρύ κοινό.

Η επιστροφή της συλλογής

Η τελευταία φορά που ένα σημαντικό τμήμα της συλλογής παρουσιάστηκε στην Αθήνα ήταν πριν από περίπου 35 χρόνια, στην Εθνική Πνακοθήκη, στην έκθεση «Νεοελληνική τέχνη. Απολογισμός μιας συλλογής 1975-1987». Εκτοτε μεγάλωσε, μετασχηματίστηκε, απέκτησε αρχεϊκά βαρύτητα, ενώ το ίδιο το **ΜΙΕΤ** διεύρυνε τις πολιτιστικές του λειτουργίες. Πλέον επιστρέφει με νέα επιμελητική ματιά, υπογεγραμμένη από τον ιστορικό τέχνης Κωνσταντίνο Παπακρίστου, επιμελητή της συλλογής της Πνακοθήκης Γκίκα, ο οποίος επιμένει ότι «δεν πρόκειται για μια τραπεζική συλλογή».

Η αρχή τοποθετείται το 1966, στο πλαίσιο των 125 χρόνων της **Εθνικής Τραπέζης**. Πρωτοβουλία του διοικητή Γεωργίου Μαύρου, με πρώτο διευθυντή τον Ερμάνουιλ Χ. Κάσδαγλη, το ίδρυμα είχε

7.000

έργα – ζωγραφικά, χαρακτηριστικά, γλυπτά, αλλά και εικονογραφημένα βιβλία – και παρ'ότι δισθύνει η συλλογή έργων τέχνης του **ΜΙΕΤ**, συγκροτώντας έναν από τους σημαντικότερους θεσμικούς πυρήνες για τη μελέτη της νεοελληνικής τέχνης

115

έργα επιλέχθηκαν να παρουσιαστούν στην έκθεση από ένα σύνολο 2000 ζωγραφικών και χαρακτηριστικών που ανήκουν στη συλλογή του **ΜΙΕΤ**

Μερικά από τα έργα της συλλογής του ΜΙΕΤ που παρουσιάζονται στην έκθεση του Μουσείου Μπενάκη:

01 Κλεοπάτρα Δίγκα, «Ανθρώπος στις ράγες», 2007, κάρβουνο και γκουάς σε χαρτί, 102 x 153 εκ.

02 Γάσος (Αναστασίας Αλεβιζός), «Σκλάβος», 1967, Ξυλογραφίες, 102 x 37, 102 x 38, 102 x 38 εκ.

03 Μιχάλης Κατζουράκης, «Window», 2017, μεικτή τεχνική σε καμβά, 126 x 125 εκ.

04 Κλέαρχος Λουκόπουλος, «Συναρτήσεις του χώρου», 1960-1969 σίδερο, 67 x 53 x 30 εκ.

05 Γιάννης Γαϊτής, Φηρά Σαντορίνης, 1953, ελαιογραφία σε καμβά, 106 x 160 εκ.

Κορυφαία στιγμή του Μυταρά

Η αχηρή «Σύνθεση με γυαλιά ήλιου» του 1970 (φωτογραφία) του Δημήτρη Μυταρά, από τη λιγότερο γνωστή ενόπτια έργων που δημιουργήσε στη διάρκεια της δικτατορίας, συμμετκώνντας την πολιτική ένταση της εποχής αποφεύγοντας ωστόσο τις ευθείες «κραυγές» απέναντι στο καθεστώς, όπως επισημαίνει ο Κ. Παπαχρίστου. Στο προσκήνιο δεσπόζουν σκοτεινές, διοπτροφόρες μορφές σαν παγωμένο φωτογραφικό καρέ μέσα σε μια ζοφερή και απειλητική ατμόσφαιρα, ενώ στο βάθος ένα νεοκλασικό κτίριο λειτουργεί ως ειρωνική υπόμνηση ενός «παλαιού μεγαλείου». Πρόκειται, σύμφωνα με τον επιμελητή, για μια κορυφαία αλλά σύντομη στιγμή στη διαδρομή του καλλιτέχνη – μια στιγμή που δεν καθόρισε τελικά τη μετέπειτα εικαστική του πορεία.

οκοπό την «προαγωγή των γραμμάτων, των επιστημών και των τεχνών». Σχεδόν αμέσως άρχισε και η συγκρότηση της συλλογής έργων τέχνης. Οι πρώτες αγορές εγκρίθηκαν τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς και περιλάμβαναν έργα των Αχιλλέα Απέργη, Έλλης Βοϊλά-Λάσκαρη, Φώτη Κόντογλου και Γεράσιμου Σκλάβου. Το πορτρέτο του αδελφού του Ανδρέα Ιωάννου και τη Νέλλη Μισορλή αποκτιθήκαν έργα σημαντικών δημιουργών, ενισχύοντας την αρχική φιλοδοξία να δημιουργηθεί μια όσο το δυνατόν αντιπροσωπευτική πινακοθήκη της σύγχρονης ελληνικής παραγωγής. Στη μεταπολίτευση οι αγορές όχι μόνο αυξήθηκαν, αλλά έγιναν και πιο συγκροτημένες με στόχο να καλυφθούν κενά και να αποκτήσει η συλλογή εύρος, ενώ παράλληλα εμπλουτιζόταν και με δωρεές.

Στη συνέχτηζη Τύπου η επιμελήτρια της συλλογής έργων τέχνης του

ΜΙΕΤ Εύα Βασιλαματζή χαρακτήρισε την περίοδο 1975-1987 ως «είσο στην πιο δομική φάση της συγκρότησης της συλλογής». Τότε πραγματοποιήθηκαν προγραμματισμένες αγορές ζωγραφικών και γλυπτικών έργων, ενώ εντάχθηκαν ήδη καταξιωμένοι καλλιτέχνες όπως ο Σπύρος Βασιλείου, ο Γιάννης Γαϊτής, ο Γιάννης Μόραλης, ο Θόδωρος Παπαγιάννης και ο Σπύρος Παπαλουκάς. Η απολογιστική έκθεση του 1988 στην Εθνική Πινακοθήκη, η τελευταία μεγάλη παρουσίαση στην Αθήνα μέχρι σήμερα, έκλεισε συμβολικά αυτήν τη φάση.

Παρατηρώντας κανείς τον τρόπο συγκρότησης της συλλογής διακρίνεται μια μετὰπολις. Από την αρχική επιδίωξη εκπροσώπησης τάσεων της μοντέρνας και σύγχρονης τέχνης περνά σταδιακά σε μια αντίληψη της συλλογής ως αρχείου. Όπως σημείωσε η Εύα Βασιλαματζή, φωτίζουν την εξέλιξη του καλλιτέχνη, ακόμη και την προσωπική του διαδρομή. Παράδειγμα αποτελεί μια ιδιόχειρη κονοερτίνα του Γιάννη Μόραλη με προσωπικές φωτογραφίες και μικρά χαρακτηριστικά.

Διττή υπόσταση
Ακριβώς αυτήν τη διττή υπόσταση –ως συλλογή αλλά και ως αρχείο– επιδιώκει να αναδείξει ο Κων. Παπαχρίστου, προτείνοντας μια ανά-

γνωση που δεν περιορίζεται στην αισθητική αποτίμηση των έργων, αλλά επεκτείνεται και στη λειτουργία τους ως τεκμηρίων. Για τον ίδιο η πρόκληση δεν είναι να παρουσιαστούν «όσο το δυνατόν περισσότερα έργα» ή «να περιληφθούν όλοι οι καλλιτέχνες», κάτι άλλωστε λέει, να δημιουργήσει «πες συνθήκες μιας ουσιαστικής περιήγησης».

Από το σύνολο των έργων, με βασική δεξαμενή επιλογής γύρω στα 2.000 ζωγραφικά και χαρακτικά, παρουσιάζονται μόλις 115. Η αυστηρή επιλογή δεν οφείλεται μόνο στους περιορισμούς του χώρου, αλλά και σε μια συνειδητή απόφαση να λειτουργήσει η έκθεση ως «ανάγνωση» και όχι ως κατάλογος. Γι' αυτό και αποφεύγεται η χρονολογική παράθεση. Αντί για μια γραμμική αφήγηση της ελληνικής τέχνης του 20ού αιώνα, ο επιμελητής προτείνει τρεις θεματικούς άξονες: την ανθρώπινη μορφή, το τοπίο και τη νεκρή φύση ή συναφείς συνθέσεις. Η επιλογή επιτρέπει «απρόσμενες συναντήσεις» ανάμεσα σε έργα που απέχουν δεκαετίες, αποκαλύπτοντας πώς ένα θέμα επανέρχεται και μετασχηματίζεται, πώς αλλάζουν οι τεχνικές και τα ιδεολογικά συμφραζόμενα.

Σημαντική είναι και η αυτονομία που αποκόμει η γλυπτική. Τα γλυπτά παρουσιάζονται σε ανεξάρτητο χώρο με ιδιαίτερο φωτισμό, συγκροτώντας μια αυτόνομη εμπειρία. Παρότι αριθμητικά λιγότερα, πρόκειται για έργα υψηλής ποιότητας, ορισμένα εκ των οποίων σπάνια εκτίθενται. Αντίστοιχα, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη χαρακτική. Η ενόπτια των εικονογραφημένων βιβλίων, με περίπου 230 εκδόσεις, υπογραμμίζει τη διασπαύρωση των εικαστικών με την εκδοτική παραγωγή.

Ιστορική βαρύτητα
Μέσα σε αυτήν τη διαδρομή ορισμένα έργα προβάλλουν ως «σταθμοί» όχι επειδή είναι απλώς τα πιο γνωστά, αλλά επειδή, όπως εξηγεί ο επιμελητής, σηματοδοτούν «τομές» ή φέρουν ιδιαίτερη ιστορική σημασία ανεξάρτητα από το μεταγενέστερο έργο του δημιουργού. Ένα πρώτο τοπίο του Γιάννη Γαϊτή από μια μικρή σειρά της δεκαετίας 1950-60 αποκαλύπτει μια σχεδόν άγνωστη πλευρά του καλλιτέχνη, πριν οι εμβληματικές ανθρωπομορφες φιγούρες του κυριαρχήσουν και επισκιάσουν τις άλλες αναζητήσεις του. Ένα προσχέδιο του Μόραλη δείχνει μια πιο «προ-αφαιρετική» τάση που δεν συνεχίστηκε αργότερα. Αυτές οι επιλογές λειτουργούν σαν ρωγμές μέσα στην καθιερωμένη αφήγηση, υπενθυμίζοντας ότι η ιστορία της τέχνης δεν γράφεται μόνο από το τελικό ύφος, αλλά και από τις διαδρομές που εγκαταλείφθηκαν.

Παρατηρώντας αυτές τις «ρωγμές» μέσα στην αφήγηση, γίνεται πιο σαφές γιατί ο Παπαχρίστου μιλά για έργα-τομές. Το «Κορίτσι που λύνει το σανδάλι του» (1973) του Γιάννη Μόραλη είναι ένα από τα πιο κομβικά έργα της συλλογής και χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας μετὰπολις. Από τα μέσα της δεκαετίας του '60 η αφαιρεση έδει ήδη ετοιμασία στη ζωγραφική του. Τα σχήματα απλοποιούνται,

ο χώρος οργανώνεται με αυστηρή γεωμετρική λογική και η χρωματική κλίμακα περιορίζεται. Εδώ όμως η γυναικεία μορφή παραμένει αναγνωρίσιμη, σε μια οικεία, αισθησιακή σκηνή, ενώ η δομή του φόντου προαναγγέλλει τη φάση που θα ακολουθήσει. Ένα έργο πραγματικό «στο μεταίχμιο».

Αντίστοιχα, ο «Ανάτομος του Μάρκου Μπότοσαρη» (1961) του Γεωργίου Μαυροίδη, προσχέδιο του ομώνυμου έργου της Εθνικής Πινακοθήκης, αποτυπώνει μια στιγμή αναζήτησης. Στις αρχές της δεκαετίας του '60 ο Μαυροίδης, ήδη στραμμένος σε έναν έντονο εξπρεσιονισμό με τολμηρές παραμορφώσεις και χειρονομιακή γραφή, επικρατεί να αγγίζει τα όρια της αφαιρεσης. Είναι μια δοκιμή που δεν θα επικρατήσει. Σύντομα θα κατασταλάσει σε έναν πιο ήρεμο, ελεγχόμενο εξπρεσιονισμό χωρίς να υπερβεί τα όρια της παραστατικότητας.

Και στο πέρασμα προς τις νεότερες δεκαετίες έργα όπως το «Κάλεσμα των πνευμάτων των γονέων μου» (1983) του Ευστάθιου Σακαγιάν όπου η ανθρώπινη παρουσία δλιώνεται διά της απουσίας ή ο «Ανθρώπος στις ράγες» της Κλεοπάτρας Δίγκα (2006) με τη βιαστικότητα του περιβάλλοντος και τη σύγχρονη αγωνία καταδεικνύουν ότι η συλλογή δεν συγκροτεί έναν κλειστό μουσειακό κανόνα, αλλά ένα δυναμικό πεδίο διερεύνησης βαθύτερων κοινωνικών και πολιτικών προβληματισμών.

Η χρονική έκταση της έκθεσης καλύπτει περίπου έναν αιώνα, από μια νεκρή φύση του 1910 έως έργα του 2017, όταν πραγματοποιήθηκαν κάποιες από τις τελευταίες αγορές. Το ενδιαφέρον όμως είναι ότι αυτή η διαδρομή δεν παρουσιάζεται ως ευθύγραμμη πρόοδος. Αντίθετα, αναδεικνύεται ως πεδίο διασταυρώσεων, αντιφάσεων και διαλόγων. «Ο όρος highlights οδηγεί σε μια στερεοτυπική προβολή» προειδοποιεί ο επιμελητής, γι' αυτό και η έκθεση αποφεύγει να απομονώσει τα έργα από τις ιστορικές και καλλιτεχνικές παραμέτρους που τα γέννησαν.

Χρήσιμη υπενθύμιση αποτελεί η ιστορία των προηγούμενων «αναγνώσεων» της συλλογής. Μετά την έκθεση του 1988 ακολούθησε το 1990 ο πρώτος της Ματούλας Σκαλτάς – η πρώτη συστηματική απόπειρα αντιπροσωπευτικού καταλόγου σε μια περίοδο που η συλλογή αριθμούσε μόλις 223 έργα και παρουσιαζόταν στη **Βίλα Καναλιζά** στη Θεσσαλονίκη. Σήμερα, με χιλιάδες τεκμήρια και πολλαπλές διαστροφωμένες, η επιλογή δεν μπορεί παρά να είναι πιο στοχαστική και επιλεκτική.

Η ζήτηση ωστόσο δεν σταματά εδώ. Η Εύα Βασιλαματζή προανγγέλλει δημόσιο πρόγραμμα με τη συμμετοχή μελετητών και καλλιτεχνών που θα συνεχίσουν τις «αναγνώσεις», φέρνοντας στο φως έργα που δεν συμπεριλήφθηκαν στην παρούσα παρουσίαση. Στην πράξη η έκθεση επαναφέρει το βασικό ερώτημα για τον ένοχο θεσμό σήμερα. Τι σημαίνει να συγκροτεί μια συλλογή όχι μόνο ως πράξη απόκτησης έργων, αλλά ως ευθύνη τεκμηρίωσης, φροντίδας και ουσιαστικής διάχυσης της γνώσης προς το κοινό.